

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

23 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Maciej Kowalski (przewodniczący)

SSN Marcin Trzebiatowski

SSN Kamil Zaradkiewicz (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 23 kwietnia 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej R.B. i W.B.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 7 listopada 2022 r., VI ACa 977/21,

w sprawie z powództwa R.B. i W.B.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok w pkt. I i w tym zakresie przekazuje
sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego
rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

Marcin Trzebiatowski   Maciej Kowalski   Kamil Zaradkiewicz

[M.O.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 5 sierpnia 2021 r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie w sprawie z powództwa R.B. i W.B. przeciwko Bankowi S.A. w W. o ustalenie i zapłatę, ustalił, że umowa pożyczki numer [...] denominowanej do CHF zawarta 20 sierpnia 2006 r. jest w całości nieważna (pkt 1); zasądził od pozwanej łącznie na rzecz powodów kwotę 103 401,03 zł oraz kwotę 56 663,13 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od obydwu kwot od 30 marca 2020 r. do dnia zapłaty (pkt 2); zasądził od pozwanej na rzecz powodów kwotę 11 917 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 10 800 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego (pkt 3).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanej umowę pożyczki hipotecznej na kwotę 114 355,61 CHF. Strony ustaliły, że pożyczka zostanie wypłacona przez bank w PLN po przeliczeniu kwoty określonej w umowie według aktualnego kursu kupna dewiz wynikającego z tabeli kursów walut obowiązującej w banku w dniu wypłaty pożyczki. Spłata pożyczki oraz prowizji miała być z kolei dokonywana w PLN jako równowartość wymagalnej kwoty spłaty wyrażonej w walucie CHF po jej przeliczeniu na PLN według kursu sprzedaży dewiz określonego w tabeli kursów banku.

W dniu 23 października 2019 r. powodowie złożyli reklamację, w której wskazali m.in., że w umowie pożyczki zostały zastosowane niedozwolone klauzule umowne związane ze stosowaniem jednostronnie ustalanych przez bank kursów walutowych. Reklamacja nie została uwzględniona przez pozwaną.

Sąd *a quo* ustalił również, że w okresie od stycznia 2010 r. do listopada 2019 r. powodowie dokonali na rzecz pozwanej spłat w łącznej wysokości 103 401,03 zł oraz 56 663,13 CHF.

W ocenie Sądu pierwszej instancji powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd *a quo* przyjął, że za sprzeczną z dobrymi obyczajami należy uznać możliwość jednostronnego ustalenia wysokości świadczenia drugiej strony, wskazując, że tabela kursów ustalana była jednostronnie przez wierzyciela - w tym przypadku przez przedsiębiorcę, podmiot silniejszy ekonomicznie. Sąd nie podzielił jednocześnie stanowiska pozwanej, że nie doszło do naruszenia interesów konsumentów, albowiem w chwili zawierania umowy oprocentowanie pożyczki było

korzystniejsze oraz że nie mieli oni zdolności kredytowej, gdyby chcieli zaciągnąć kredyt złotówkowy. Sąd podkreślił w tym kontekście, że na koszt zawartej umowy pożyczki wpływ miało nie tylko oprocentowanie, lecz również kurs kupna lub sprzedaży waluty CHF a te dyktował pozwany bank oraz że ryzyko konsumentów związane ze wzrostem kursu waluty nie było ograniczone - nie dysponowali oni także ani wiedzą ani możliwością zabezpieczenia się przed tym ryzykiem.

Sąd przyjął w konsekwencji, że umowa pożyczki jest nieważna. Nieważność ta powoduje również brak możliwości zastąpienia klauzul abuzywnych innymi normami prawa, w tym w szczególności zastąpienia tabeli kursowej kursem ogłaszany przez Narodowy Bank Polski, czy też życzliwą wykładnią zmierzającą do utrzymania umowy w mocy.

Z uwagi na nieważność umowy pożyczki świadczenie spełnione przez powodów na rzecz banku ma charakter świadczenia nienależnego. W wykonaniu umowy pożyczki powodowie dokonali na rzecz pozwanej spłat w wysokości 103 401,03 zł oraz 56 663,13 CHF i takie też kwoty Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powodów.

Jednocześnie Sąd *a quo* przyjął, że powodowie mają interes prawny w ustaleniu nieważności umowy pożyczki. Ustalenie tej nieważności będzie miało prewencyjny charakter w przypadku wystąpienia z żądaniami przez pozwany bank jak również będzie miało znaczenie dla możliwości wykreślenia z księgi wieczystej hipoteki zabezpieczającej roszczenia banku wynikające z umowy pożyczki.

Apelację od wyroku Sądu pierwszej instancji wniosła pozwana, zaskarżając go w całości oraz formułując pod jego adresem zarzuty naruszenia m.in. art. 233 § 1 k.p.c.; art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 78 i 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. 2026 poz. 38; dalej: „pr. bank.”); art. 385¹ § 1 k.c. Na etapie postępowania apelacyjnego pozwana zgłosiła ponadto zarzut zatrzymania w związku z przysługującym pozwanej w stosunku do powodów roszczeniem o zwrot wypłaconego powodom kapitału pożyczki.

Wyrokiem z 7 listopada 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w punkcie drugim częściowo w ten sposób, że oddalił powództwo o zapłatę odsetek za okres od 21 czerwca 2022 r. do dnia zapłaty

i zastrzegł na rzecz pozwanej prawo zatrzymania zasądzonych tam kwot wraz z pozostałymi odsetkami do czasu zaoferowania przez powodów zwrotu świadczenia uzyskanego na podstawie umowy pożyczki, o której mowa w punkcie pierwszym wyroku Sądu pierwszej instancji, w kwocie 222 814,05 zł - do wysokości tej kwoty (pkt I); oddalił apelację w pozostałym zakresie (pkt II); zasądził od pozwanej na rzecz powodów kwotę 8100 zł tytułem kosztów instancji odwoławczej (pkt III).

Sąd odwoławczy w pełni podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd *a quo* i przyjął je za własne.

Sąd *ad quem* wskazał, że o ile sporna umowa pożyczki jest nieważna, o tyle przyczyn jej nieważności upatrywać należy w reżimie ochrony konsumenckiej, choć nie bez racji w judykaturze dostrzega się, że postanowienia upoważniające bank do arbitralnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania klienta i ustalenia wysokości rat kredytu są sprzeczne z istotą stosunku zobowiązaniowego. W ocenie Sądu odwoławczego przyjąć jednak należy, że w stosunkach konsumenckich postanowienia takie nie są nieważne, lecz nie wiążą konsumenta z mocy art. 385¹ k.c.

Sąd wskazał dalej, że mechanizm ustalania kursów waluty, który pozostawia bankowi swobodę w ustalaniu tych kursów, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści, a przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną banku, jest klauzulą niedozwoloną w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Odwołanie do kursów walut zawartych w tabeli kursowej obowiązującej w banku oznacza naruszenie równorzędności stron umowy przez nierównomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między partnerami stosunku obligacyjnego.

Sąd odwoławczy podkreślił również, że przedmiotem oceny jest stan rzeczy z chwili zawarcia umowy, a dostateczną podstawą do uznania klauzuli za niedozwoloną jest takie ukształtowanie umowy, które wiąże się z ryzykiem naruszenia interesów konsumenta. Dla prowadzonej kontroli obojętne pozostają przy tym rzeczywiste skutki finansowe konkretnego uregulowania, w szczególności to, w jaki sposób bank korzystał ze swych kompetencji i czy istotnie było to niekorzystne dla konsumenta. Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia pozostaje również to, czy bank

ustalał kursy dowolnie, czy w oparciu o ściśle określone kryteria, skoro kryteria te nie stały się częścią składową stosunku prawnego istniejącego między stronami, ponieważ nie wynikają z umowy, z regulaminu, ani z prawa powszechnie obowiązującego, które - po myśli art. 56 k.c. - kształtowałoby stosunek prawny powołany do życia przez strony umowy.

W ocenie Sądu drugiej instancji wadliwość umowy pożyczki zawartej przez strony nie ogranicza się do klauzul walutowych, ponieważ za abuzywny uznać należy cały mechanizm waloryzacyjny zastosowany w umowie. Punktem odniesienia dla tej oceny są obowiązki informacyjne spoczywające na przedsiębiorcy, które - właściwie zrealizowane - powinny pozwolić rozpoznać konsumentowi rzeczywiste ryzyko związane z wyborem pożyczki indeksowanej do waluty obcej. Powodowie, zawierając umowę, powinni mieć świadomość nie tylko tego, że raty mogą wzrosnąć wraz z niekorzystną dla nich zmianą relacji PLN do CHF, ale - nade wszystko - że dynamicznie zmieniać się będzie zadłużenie wyrażone w złotych. Jednocześnie, powinni wiedzieć, że proponowana im konstrukcja pożyczki umożliwia wzrost tych wartości bez żadnych ograniczeń. Jednocześnie bez znaczenia dla tej oceny pozostaje to, czy bank przewidywał gwałtowną zmianę kursu PLN w stosunku do CHF.

Sąd *ad quem* wskazał dalej, że w systemie prawa polskiego brak rozwiązań, które mogłyby zastąpić niedozwolone klauzule przeliczeniowe. Dokonując tej oceny należy pamiętać, że sąd nie może ograniczyć się do analizy lingwistycznej rozwiązań przyjętych we wzorcu umowy. Art. 385¹ § 1 *in fine* k.c. - czytany przez pryzmat art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE z 1993 r., L 95, s. 29; dalej jako „dyrektywa 93/13”) - nakazuje mieć na względzie nie tyle sformułowanie językowe, ile przejrzystość skutków ekonomicznych konkretnego rozwiązania umownego.

W ocenie Sądu drugiej instancji abuzywność klauzul walutowych prowadzi do nieważności umowy, ponieważ umowa nie może dalej funkcjonować po ich wyeliminowaniu. Uznanie za bezskuteczne klauzul spreadowych prowadzi do zniesienia mechanizmu waloryzacji i zaniknięcia ryzyka kursowego, co - przy założeniu, że klauzule przeliczeniowe stanowią główny przedmiot umowy kredytu

(w tym przypadku pożyczki) - sprawia, że nie zachodzi obiektywna możliwość utrzymania umowy w mocy.

Wobec uznania umowy za nieważną powodowie mogą dochodzić zwrotu wszystkiego, co świadczyli w wykonaniu umowy, niezależnie do tego, że jednocześnie są dłużnikami banku z uwagi na otrzymany od niego kapitał.

Sąd odwoławczy zwrócił również uwagę, że na etapie instancji odwoławczej pozwana zgłosiła zarzut zatrzymania roszczenia w związku z przysługiwaniem jej w stosunku do powodów roszczenia o zwrot udostępnionego kapitału, a Sąd uznał ten zarzut za skutecznie podniesiony, co implikowało konieczność oddalenia powództwa o zapłatę odsetek licząc od daty podniesienia zarzutu. Sąd stanął na stanowisku, że nie można w takiej sytuacji zarzucać dłużnikowi opóźnienia w spełnieniu świadczenia. Mimo że, jak zauważył Sąd drugiej instancji, jest kwestią dyskusyjną, czy umowa pożyczki jest umową wzajemną w rozumieniu art. 487 § 2 k.c. i czy mechanizm przewidziany w art. 496 k.c. może mieć zastosowanie do świadczeń jednorodzących, tym niemniej, splot okoliczności faktycznych w sprawie niniejszej nakazywał, w ocenie Sądu odwoławczego, uwzględnić interesy pozwanej i uznać, że nawet jeśli umowa pożyczki nie jest umową wzajemną, to należy w tym przypadku zastosować rzeczony przepis *per analogiam*.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu odwoławczego wnieśli powodowie, zaskarżając ten wyrok w części zmieniającej wyrok Sądu pierwszej instancji w punkcie drugim częściowo poprzez oddalenie powództwa o zapłatę odsetek za okres od 21 czerwca 2022 r. do dnia zapłaty oraz co do zastrzeżenia na rzecz pozwanej prawa zatrzymania zasądzonych tam kwot wraz z pozostałymi odsetkami do czasu zaoferowania przez powodów zwrotu świadczenia uzyskanego na podstawie umowy pożyczki, o której mowa w punkcie pierwszym wyroku Sądu pierwszej instancji, w kwocie 222 814,05 zł - do wysokości tej kwoty oraz formułując w skardze zarzuty naruszenia: art. 58 § 1 i 2 w zw. z art. 353¹ i art. art. 385¹ k.c.; art. 720 w zw. z art. 487 § 2 k.c.; art. 120 § 1 w zw. z art. 455 w zw. z art. 117 § 2¹ oraz art. 496 w zw. z art. 497 k.c. W oparciu o sformułowane w skardze zarzuty powodowie wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie apelacji pozwanej także co do odsetek ustawowych za opóźnienie od

zasądzonych w wyroku kwot oraz co do warunku jednoczesnego zaoferowania przez powodów zwrotu świadczenia uzyskanego na podstawie umowy pożyczki w kwocie 222 814,05 zł.

Pozwana złożyła odpowiedź na skargę kasacyjną powodów, w której wniosła o oddalenie skargi oraz o zasądzenie od powodów na swoją rzecz kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna powodów okazała się zasadna, a w konsekwencji wyrok Sądu drugiej instancji podlegał uchyleniu w pkt. I, zaś sprawa przekazaniu Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W pierwszej kolejności skarżący podnieśli zarzut naruszenia art. 58 § 1 i 2 w zw. z art. 353¹ i art. 385¹ k.c. poprzez ich nieprawidłową wykładnię polegającą na bezpodstawnym stwierdzeniu, że argumenty co do niezgodności umowy z zasadami współżycia społecznego czy naturą stosunku prawnego wykreowanego umową kredytu powinny być kwalifikowane tylko poprzez pryzmat konsumenckiej ochrony i szczególnych przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych, a nie w oparciu o ogólne normy k.c., w sytuacji, gdy w sprawie nie było konieczności posiłkowania się reżimem konsumenckiej ochrony i badania abuzywności poszczególnych postanowień umownych, bowiem wprowadzona przez stronę pozwaną do umowy klauzula denominacyjna powoduje, że umowa ta sprzeczna jest z naturą stosunku prawnego, a ponadto narusza zasady współżycia społecznego, jako niedająca się pogodzić ze społecznym poczuciem sprawiedliwości (i to powinno w pierwszej kolejności doprowadzić Sąd do wniosku o bezwzględnej nieważności spornej umowy) bez konieczności sięgania do przepisów regulujących ochronę konsumencką.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, iż w sporze konsumenta z przedsiębiorcą art. 385¹ i nast. k.c. stanowią rdzeń systemu ochrony konsumenta przed wykorzystywaniem przez przedsiębiorców silniejszej pozycji kontraktowej, związanej z możliwością jednostronnego kształtowania treści wiążących strony

postanowień, w celu zastrzegania klauzul niekorzystnych dla konsumenta (klauzul abuzywnych), i wprowadzają instrument wzmożonej - względem zasad ogólnych (w tym art. 353¹ k.c.) kontroli treści postanowień narzuconych przez przedsiębiorcę, pod kątem poszanowania interesów konsumentów (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17), a także szczególną - odbiegającą od zasad ogólnych – sankcję mającą niwelować niekorzystne skutki zastosowania klauzul abuzywnych. W zakresie swego zastosowania wyłączają zatem regulacje ogólne, w tym dotyczące konsekwencji naruszenia właściwości (natury) stosunku prawnego. Zakresy te zachodzą częściowo na siebie, ponieważ część owych wiążących założeń ustawowych dotyczących kształtu (wzorca, cech charakterystycznych) stosunku obligacyjnego, w tym poszanowania autonomii podmiotów prawa cywilnego, jest relewantna także na obszarze niedozwolonych postanowień umownych. Ścisłe oddzielenie reżimów naruszeń tzw. słuszności kontraktowej powiązanych z zasadami współżycia społecznego (art. 353¹ w zw. z art. 58 § 2 k.c.), względem których unormowanie art. 385¹ i nast. k.c. niewątpliwie stanowi (w zakresie ich regulacji) *lex specialis* (zob. też wyrok SN z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, OSP 2021, z. 3, poz. 7), od powiązanych wyłącznie z naruszeniem właściwości (natury) stosunku prawnego jest niezwykle trudne, jeżeli w ogóle wykonalne, co w powiązaniu z istotnymi różnicami w konsekwencjach tych naruszeń, polegającymi w szczególności na zastosowaniu w reżimie niedozwolonych postanowień sankcji bezskuteczności zawieszanej na korzyść konsumenta (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56), wyłączeniu zastosowania art. 58 § 3 k.c. i daleko idącym ograniczeniu możliwości zastąpienia bezskutecznej klauzuli inną (zob. wyroki SN: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18 i z 16 września 2021 r., I CSKP 166/21), stwarzałoby ryzyko rozstrzygnięć poniekąd przypadkowych i arbitralnych. Dlatego też należy uznać, że w rozpatrywanym zakresie - tj. w zakresie naruszeń właściwości (natury) stosunku prawnego, które spełniają przesłanki określone w art. 385¹ i nast. k.c. - reżim niedozwolonych postanowień umownych wyłącza także zastosowanie art. 58 § 1 w zw. z art. 353¹ k.c. (wyrok SN z 14 lutego 2025 r., II CSKP 1996/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22).

Powyższe nie wyklucza natomiast dopuszczalności ustalenia przez sąd *meriti*, działający w tym zakresie *ex officio*, nieważności całej umowy na podstawie art. 58 k.c.

Nieważność czynności prawnej sądy powszechne obowiązane są brać pod uwagę z urzędu (zob. np. uchwałę SN z 17 czerwca 2005 r., III CZP 26/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 63; wyroki SN: z 8 maja 1998 r., I CKN 670/97, OSNC 1998, nr 12, poz. 219; z 1 lutego 2000 r., I PKN 503/99, OSNP 2001, Nr 12, poz. 411; z 10 września 2004 r., I PK 592/03, OSNP 2005, Nr 4, poz. 202; z 12 maja 2005 r., V CK 556/04, OSP 2007, nr 2, poz. 15; z 26 stycznia 2006 r., II CK 374/05, BSN 2006, Nr 5, poz. 12; z 11 stycznia 2008 r., V CSK 283/06; z 5 lipca 2000 r., I CKN 290/00; z 11 lipca 2012 r., II CSK 597/11; z 23 lutego 2017 r., V CSK 361/16; postanowienia: z 21 lipca 2000 r., I PKN 451/00, OSNP 2002, nr 5, poz. 116; z 31 stycznia 2003 r., IV CKN 1765/00, OSNC 2004, Nr 5, poz. 74), a zatem nawet wówczas, gdy strona nie podnosi odpowiedniego zarzutu. W odniesieniu do oceny postanowień umów konsumenckich i ich abuzywności, a także ich skutku poprzez uznanie ewentualnej nieważności umowy, mechanizm ten wygląda analogicznie. Sąd obowiązany jest każdorazowo samodzielnie oceniać charakter postanowień umów zawieranych z konsumentami, które pozostają istotne dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, a ponadto powinien w pewnych okolicznościach, o czym dalej, stwierdzać, że umowa zawierająca takie postanowienia jest bezwzględnie nieważna (art. 58 k.c.). Sądy mają obowiązek zbadania z urzędu, czy postanowienia uzgodnione między stronami mają nieuczciwy charakter, pozostawiając w razie potrzeby bez stosowania wszelkie przepisy krajowe lub orzecznictwo, które są sprzeczne z efektem takiego badania (zob. wyrok z 7 listopada 2019 r., C-419/18 i C-483/18, Profi Credit Polska, EU:C:2019:930, pkt 76, podobnie wyroki: z 4 czerwca 2009 r., Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, pkt 32, 34, 35; z 14 czerwca 2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito, EU:C:2012:349, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z 18 lutego 2016 r., C-49/14, Finanmadrid EFC, EU:C:2016:98, pkt 46). Przepisy niedopuszczające kontroli *ex officio* ograniczałyby w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej skuteczność ochrony konsumentów przewidzianej w dyrektywie 93/13 (zob. też wyroki TSUE: z 6 października 2009 r., C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones,

ECLI:EU:C:2009:615; z 9 listopada 2010 r., C-137/08, VB Pénzügyi Lízing Zrt. v Ferenc Schneider, ECLI:EU:C:2010:659; z 14 czerwca 2012 r. w sprawie Banco Español de Crédito SA przeciwko Joaquín Canderón Camino, ECLI:EU:C:2012:349; wyroki SN: z 17 czerwca 2021 r., II CSKP 35/21; z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 334/22).

„Wyprzedzający” charakter oceny w świetle sankcji przewidzianej w art. 385¹ i nast. k.c. może zatem być uzupełniony uznaniem, iż umowa w całości jest nieważna. Umowa będzie dotknięta nieważnością, gdy bez abuzywnych postanowień jej obowiązywanie nie jest możliwe i nie zaszyły przesłanki umożliwiające zastosowanie regulacji zastępczej, a konsument postanowień abuzywnych nie potwierdził, nie udzielając następnie świadomej i wolnej zgody na te klauzule i tym samym odmawiając przywrócenia im skuteczności z mocą wsteczną (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56; uchwałę SN z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, Nr 6, poz. 40).

W świetle dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego postanowienia uprawniające bank do jednostronnego ustalenia kursów walut są nietransparentne, ponieważ pozostawiają pole do arbitralnego działania banku, a równocześnie obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem. W konsekwencji postanowienia umowy określające zarówno zasady przeliczenia na złote kwoty udzielonego kredytu przy jego wypłacie, jak i przeliczenia spłacanych rat, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (zob. uzasadnienie uchwały pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, OSNC 2024, Nr 12, poz. 118, i przywołane tam orzecznictwo). Sprzeczność z dobrymi obyczajami i naruszenie interesów konsumenta polega w tym przypadku na uzależnieniu wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku, przy czym dla tej oceny nie ma znaczenia, w jakim stopniu bank w rzeczywistości z tej swobody korzystał.

W drugiej kolejności skarżący podnieśli zarzut naruszenia art. 720 k.c. w zw. z art. 487 § 2 k.c. poprzez przyjęcie, że umowa pożyczki jest umową wzajemną, podczas gdy w kwestionowanej umowie pożyczki denominowanej do CHF z uwagi

na brak określoności świadczenia pożyczkobiorcy na moment zawierania umowy - to jest bowiem ustalane w przyszłości w oparciu o nieznany i ustalany dowolnie przez pożyczkodawcę kurs - nie występuje ekwiwalentność świadczeń, co wyłącza możliwość uznania takiej umowy za umowę wzajemną.

W przypadku umowy kredytu kwestia jej wzajemnego charakteru jest sporna. Za wzajemnością umowy kredytu w sposób zdecydowany opowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 28 lutego 2025 r., III CZP 126/22. Wcześniej taki pogląd był wyrażany m.in. w wyrokach Sądu Najwyższego z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22 (OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 44), i z 8 marca 2024 r., II CSKP 183/23. Przeciwnie stanowisko Sąd Najwyższy zajął w wyroku z 6 grudnia 2024 r., II CSKP 920/24.

W odniesieniu do umowy pożyczki Sąd Najwyższy w wyroku z 28 czerwca 2002 r., I CKN 378/01, wskazał, że zastrzeżenie w umowie pożyczki oprocentowania, nadaje jej wprawdzie charakter umowy odpłatnej, ale nie czyni jeszcze umową wzajemną.

Co prawda w uchwale Sądu Najwyższego z 28 lutego 2025 r., III CZP 126/22, (ISNC 2025, Nr 3, poz. 25), uznano, iż umowa o kredyt bankowy (art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 1646), jest umową wzajemną w rozumieniu art. 487 § 2 k.c., jednak w niniejszej sprawie kwestia ta, a w konsekwencji wskazany zarzut, nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. W uchwale z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23 (OSNC 2025, Nr 3, poz. 25), Sąd Najwyższy rozstrzygnął bowiem, że prawo zatrzymania (art. 496 k.c.) nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony. Z kolei w uchwale z 5 marca 2025 r., III CZP 37/24 (OSNC 2025, Nr 11, poz. 98), wskazano, iż w razie dochodzenia od banku zwrotu świadczenia spełnionego na podstawie umowy kredytu, która okazała się niewiążąca, bankowi nie przysługuje prawo zatrzymania na podstawie art. 496 w zw. z art. 497 k.c. Uchwała powyższa odnosi się co prawda do umowy kredytu, jednak nie budzi wątpliwości, iż tę samą zasadę należy stosować do umowy pożyczki.

Skarżący podnoszą ponadto zarzut naruszenia art. 120 § 1 w zw. z art. 455 w zw. z art. 117 § 2¹ k.c. poprzez jego nieprawidłową wykładnię i przyjęcie, że

roszczenie pozwanego przeciwstawiane roszczeniu powoda nie jest przedawnione. W ocenie skarżących termin przedawnienia roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia powinien być liczony od dnia, w którym najwcześniej można było wezwać drugą stronę do spełnienia świadczenia, co powinno doprowadzić sąd do wniosku, że roszczenie pozwanego jest przedawnione i nie może on skutecznie domagać się jego spełnienia.

Skarżący niezasadnie podnoszą, że bieg terminu przedawnienia roszczenia banku o zwrot wypłaconego kapitału powinien być liczony od chwili udostępnienia tego kapitału kredytobiorcy. Zgodnie z pkt. 4. uchwały Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy.

Zgodnie z ustaleniami faktycznymi w rozpoznawanej sprawie, powodowie w 2019 r. złożyli reklamację dotyczącą umowy pożyczki. Na etapie instancji odwoławczej pozwana zgłosiła zarzut zatrzymania roszczenia służącego jej z tytułu wypłaconego powodom kapitału. Zaskarżony wyrok, w którym orzeczono o prawie zatrzymania, został natomiast wydany w 2022 r., zatem przed upływem trzyletniego terminu przedawnienia roszczenia banku.

Za zasadny należało uznać natomiast w świetle wskazanych powyżej uchwał Sądu Najwyższego – z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23, oraz z 5 marca 2025 r., III CZP 37/24 – zarzut naruszenia art. 496 w zw. z art. 497 k.c. poprzez przyjęcie, że strona pozwana w niniejszej sprawie jest uprawniona do dokonania zatrzymania. W świetle tych uchwał bankowi jako pożyczkodawcy nie przysługiwało prawo do skutecznego podniesienia zarzutu zatrzymania.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 108 § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

[M.O.]

[SOP]